ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-4

FUQAROLIK JAMIYATI NAZORATI – O‘ZBEKISTONDA SHAKLLANAYOTGAN DAVLAT VA JAMIYAT MUNOSABATLARI TIZIMINING MUHIM KOMPONENTI SIFATIDA

Guliston davlat universiteti
III bosqich tayanch doktoranti
Jomonqulov Bekzod Shokir o‘g‘li.
Tel. +99894 003-52-51

Annotatsiya. Maqolada O‘zbekistonda demokratik boshqaruv tizimining shakllanishida fuqarolik jamiyati nazoratining o‘rni tahlil qilingan. Fuqarolik jamiyati nazoratining samarali ishlashi jamiyatdagi siyosiy-huquqiy madaniyat darajasiga bog‘liqligi asoslab berildi. Muallif davlat boshqaruvining samaradorligini ta’minlashda ochiqlik va oshkoralik tamoyillarining ahamiyatiga alohida e’tibor qaratadi. Shuningdek, nazorat mexanizmining samarali ishlashida insonning ichki nazorati va ma’naviy yetukligining ahamiyati ilmiy jihatdan asoslangan.
Kalit so‘zlar: fuqarolik jamiyati, demokratik boshqaruv, nazorat mexanizmi, ijtimoiy nazorat, ichki nazorat, ochiqlik tamoyili, siyosiy madaniyat.

ГРАЖДАНСКИЙ КОНТРОЛЬ КАК ВАЖНЫЙ КОМПОНЕНТ ФОРМИРУЮЩЕЙСЯ СИСТЕМЫ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ ГОСУДАРСТВА И ОБЩЕСТВА В УЗБЕКИСТАНЕ

Джомонкулов Бекзод Шакир угли,
докторант третьего года обучения,
Гулистанский государственный университет.
Тел.: +998 94 003-52-51

Аннотация. В статье анализируется роль гражданского контроля в формировании демократической системы управления в Узбекистане. Автор подчёркивает важность гражданского общества в обеспечении прозрачности деятельности государственной власти и реализации принципа открытости. Научно обоснована необходимость развития внутреннего контроля и духовной зрелости личности для эффективного функционирования контрольного механизма.
Ключевые слова: гражданское общество, демократическое управление, общественный контроль, социальный порядок, внутренний контроль, политическая культура, прозрачность.

CIVIC OVERSIGHT AS A KEY COMPONENT IN THE EMERGING SYSTEM OF STATE AND SOCIETY RELATIONS IN UZBEKISTAN

Jomonqulov Bekzod Shokir ugli,
Third-year doctoral researcher,
Gulistan State University.
Tel.: +998 94 003-52-51

Annotation. The article analyzes the role of civil society control in the formation of the democratic governance system in Uzbekistan. The author emphasizes the importance of civil society in ensuring transparency and openness of governmental activities. The necessity of developing personal inner

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-4

control and moral maturity for the effective functioning of the control mechanism is scientifically substantiated.

Keywords: civil society, democratic governance, transparency, civic control, social order, internal control, political culture.

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonida ko‘plab mamlakatlar demokratik boshqaruv tizimining ustunliklarini anglab yetmoqda. Bu tizimda xalqning davlat boshqaruvida faol ishtiroki va nazorati alohida o‘rin tutadi. Shu sababli, demokratik jamiyatlarda fuqarolik jamiyati institutlari va ularning davlat faoliyatini nazorat qilish mexanizmlari muhim komponent sifatida qaraladi. Ayniqsa, O‘zbekistonda so‘nggi yillarda olib borilayotgan islohotlar fuqarolik jamiyati institutlarining rivojlanishi va ularning davlat organlari faoliyatidagi ochiqlik va shaffoflikni ta'minlashdagi roli bilan uzviy bog‘liqdir. Demokratiya nafaqat erkin saylovlar, balki jamoatchilik nazorati, ochiqlik va javobgarlik tamoyillariga asoslangan boshqaruv tizimini nazarda tutadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan “Kuchli davlatdan kuchli fuqarolik jamiyati sari” tamoyili mamlakatda demokratik institutlarning mustahkamlanishida asosiy yo‘nalish bo‘lib xizmat qilmoqda. Xususan, “Harakatlar strategiyasi”, “Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi” kabi dasturlar fuqarolik jamiyatining jamiyat hayotidagi rolini oshirishga qaratilgan bo‘lib, bu o‘z navbatida davlat va jamiyat o‘rtasida sog‘lom muvozanatni shakllantirishga xizmat qiladi. Mazkur maqolada aynan fuqarolik jamiyati nazoratining demokratik boshqaruv tizimidagi ahamiyati, uning samarali ishlashi uchun zarur bo‘lgan omillar, qonunchilik bazasi va mavjud strategik hujjatlar tahlil qilinadi. Shuningdek, ichki va ijtimoiy nazorat tushunchalari, ularning ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashdagi roli yoritiladi.

METODOLOGIYA

Ushbu maqola tarixiy-tahliliy, huquqiy-hujjatlar tahlili, komparativ va normativ yondashuv metodlariga asoslangan. O‘zbekistondagi mavjud qonunchilik bazasi, strategik hujjatlar, Prezident farmonlari, xalqaro tajriba hamda fuqarolik nazariyasiga oid ilmiy adabiyotlar o‘rganilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Maqolada foydalanilgan adabiyotlar fuqarolik jamiyati, demokratik boshqaruv va nazorat mexanizmlarining nazariy hamda amaliy jihatlarini yoritishga xizmat qiladi. Xususan, F. Fukuyamaning "The End of History and the Last Man" asari (1-manba) demokratiya va fuqarolik institutlarining global rivojlanishidagi falsafiy asoslarni ochib beradi. Shavkat Mirziyoyev asarlari (2-, 8-, 12-, 13-manbalar) O'zbekistondagi islohotlar mohiyatini yoritib, milliy strategik yo'nalishlarning demokratik jamiyat barpo etishdagi o'rnini ko'rsatadi.

Qonunchilik hujjatlari (3-, 4-, 5-, 6-, 9-, 10-, 14-manbalar) fuqarolik jamiyatining huquqiy asoslarini belgilaydi va jamoatchilik nazoratining tamoyillarini huquqiy jihatdan mustahkamlaydi. 11- va 15-manbalar esa mahalliy olimlarning ilmiy yondashuvini ifodalaydi va mavzuning chuqur tahliliga zamin yaratadi. Umuman olganda, maqoladagi adabiyotlar demokratik islohotlarning nazariy asoslari, amaliy dasturlar va huquqiy-me’yoriy bazaning o‘zaro uyg‘unligida fuqarolik jamiyati nazoratining shakllanishini asoslashda keng qamrovli va asosli manba sifatida xizmat qilmoqda.

NATIJALAR

– O‘zbekistonda fuqarolik jamiyati institutlarining faoliyati demokratik islohotlar jarayonida sezilarli darajada kuchaygani aniqlandi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-4

– Qonunchilikda belgilangan jamoatchilik nazorati prinsiplari (masalan, qonuniylik, xolislik, ochiqlik) demokratik boshqaruvni mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

– Ichki nazorat tushunchasi shaxsiy mas'uliyat, ma'naviy kamolot va fuqarolik pozitsiyasiga asoslangan holda tahlil qilindi.

MUHOKAMA

Maqolada muallif O‘zbekistonda demokratik boshqaruvni takomillashtirishda fuqarolik jamiyati nazoratining zarurligini asoslab beradi. Jamoatchilik nazorati tizimi “Harakatlar strategiyasi”, “O‘zbekiston-30” strategiyasi singari dasturlarda o‘z aksini topgan. Shuningdek, jamiyatda siyosiy-huquqiy madaniyatni shakllantirish orqali ichki nazorat mexanizmini rivojlantirish g‘oyasi ilgari suriladi. Maqolada shuningdek, avvalgi konsepsiyalarning amalda to‘liq ishlamasligi, yangi strategik yondashuvlar zaruriyati haqida mulohaza yuritiladi.

ASOSIY QISM

Hozirgi davrda dunyo mamlakatlari ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda demokratiyani eng maqbul boshqaruv shakli sifatida tan olgan. Bunga sabab, jamiyat boshqaruvida demokratiyadan samaraliroq va inson manfaatlariga mosroq shakl hali yaratilmaganligidir [1, p.xi]. Demokratiyaning samaradorligi nafaqat davlat hokimiyatini shakllantirish, balki uni jamoatchilik tomonidan nazorat qilish imkoniyati bilan belgilanadi. Xalq faqat hokimiyatni saylab, uni nazorat qilmasa, bu hokimiyat xalq manfaatlarini ifodalashni to‘xtatadi va oxir-oqibat mustabid shaklga o‘tib ketadi. Shu sababdan bugun O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan demokratik islohotlar davlat organlari faoliyatini jamiyat tomonidan samarali nazorat qilish mexanizmlarini yaratishga qaratilgan. Ayniqsa, davlat va fuqarolik jamiyati o‘rtasidagi muvozanatni ta'minlashda “Kuchli davlatdan kuchli fuqarolik jamiyati sari” tamoyiliga asoslangan [2, b. 11.] „Demokratik islohotlarni chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi“ hamda 2017–2021 yillardagi “Harakatlar strategiyasi” [3, PF-4947-son] muhim ahamiyat kasb etdi.

Shu bilan bir qatorda, davlat hokimiyati faoliyatining ochiqligini ta'minlash borasida Prezident farmoni [4, PF-154], Vazirlar Mahkamasining qarori [5, Vaz. Mah. Q. 910-son] va korrupsiyaga qarshi kurashishga yo‘naltirilgan qonunlar [6, O‘RQ-419-son] qabul qilindi. Bu qonunlar xalqning davlat faoliyati haqida to‘liq ma'lumot olish huquqini kafolatlaydi. Ochiqlik tamoyili joriy etilmagan jamiyatda haqiqiy demokratiya va kuchli fuqarolik jamiyatini shakllantirish mumkin emas. Fuqarolik jamiyati kuchli bo‘lishi uchun avvalo uning a'zolari birdam bo‘lishi va davlat hokimiyati faoliyatidan xabardor bo‘lishlari lozim. Tarixiy tajriba ko‘rsatadiki, insonlarning yakka tarzda emas, birlashib harakat qilishlari ijtimoiy nazorat mexanizmini samarali qiladi va jamiyat kuchini oshiradi. Shuning uchun fuqarolarning davlat organlari faoliyatini nazorat qilish imkoniyatlarini kengaytirish davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlanmoqda.

Bugungi kunda fuqarolik jamiyatining kuchini oshirish uchun siyosiy-huquqiy madaniyatni rivojlantirish zarurati tug‘ilmoqda. Sababi qonunlarni ishlab chiqish nisbatan oson, ammo uni hamma uchun majburiy qilish va amaliyotga samarali tatbiq etish murakkab vazifadir. Bu esa jamiyatda siyosiy-huquqiy madaniyat yuqori bo‘lgandagina amalga oshiriladi. Shu sababdan O‘zbekiston oliy ta'lim tizimida aynan ijtimoiy nazorat va fuqarolik jamiyati nazariyasiga oid fanlarni joriy qilish bo‘yicha amaliy ishlar olib borilmoqda [7, PF-6181-son]. Shunday qilib, O‘zbekiston demokratik jamiyat qurish yo‘lida tarixiy tajribadan kelib chiqqan holda davlat boshqaruvining xalq tomonidan samarali nazorat qilinishini ta'minlashga harakat qilmoqda. Jamiyatning huquqiy ongi va siyosiy madaniyatini oshirish orqali demokratiya talablariga javob beradigan kuchli fuqarolik jamiyati

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

shakllanadi. Ana shunday jamiyat milliy xavfsizlik, barqarorlik va davlat mustaqilligining muhim kafolati bo‘lib xizmat qiladi.

O‘zbekiston mustaqillikka erishganidan keyingi taraqqiyot yo‘lini demokratik boshqaruv asosida shakllantirdi. Ushbu yo‘lning asosiy sharti adolatli ijtimoiy tartibni o‘rnatish va uni barqaror ushlab turishdir. Bu maqsadga yetish esa samarali ijtimoiy nazorat tizimini yaratish orqali amalga oshiriladi [8, b. 42-46]. Demokratik davlat va fuqaro jamiyatining samarali faoliyati davlat nazorati bilan jamiyat nazoratining uyg‘unligi orqali ta’minlanadi. Mamlakatimizda mustaqillikning dastlabki bosqichida davlat nazoratining nisbatan kuchli, jamiyat nazoratining esa zaifligi kuzatildi. Shu sababli O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan demokratik islohotlarning asosiy mazmuni jamiyat nazoratini, ya’ni quyi darajadan amalga oshiriluvchi fuqarolik jamiyati nazoratini shakllantirishga yo‘naltirilmoqda [2, b. 11].

Bugungi kunda mamlakatni modernizatsiya qilish konsepsiyasi va 2017–2021 yillar uchun qabul qilingan Harakatlar Strategiyasi, 2022-2026-yillarda O‘zbekistonni rivojlantirishga qaratilgan “2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning Taraqqiyot Strategiyas” [9, PF60-son], 2030-yilgacha O‘zbekistonni har tomonlama kuchli davlatga aylantirishga qaratilgan “O‘zbekiston-30” [10, PF-158-son] strategiyalari va demokratik jamiyatni yanada mustahkamlash maqsadida qabul qilinayotgan xalqchil huquqiy hujjaytlarda asosiy e’tibor kuchli fuqarolik jamiyatini shakllantirish orqali davlat va jamiyat nazoratining muvozanatiga erishishga qaratilgan. Chunki davlat tomonidan amalga oshiriladigan nazorat faqat jamiyat tomonidan qo‘llab-quvvatlansa va nazorat qilinsa, samarali bo‘ladi. Fuqarolik jamiyatining nazorat funksiyasi esa davlat organlari faoliyatida oshkoralik, shaffoflik va samaradorlikni ta’minlashning eng muhim vositasidir. Demak, mamlakatda adolatli va barqaror ijtimoiy tartib o‘rnatilishida davlat bilan bir qatorda fuqarolik jamiyati nazoratining shakllanishi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bu esa O‘zbekistonda demokratlashtirish jarayonining eng muhim xususiyati hisoblanadi [11, b. 81].

O‘zbekiston Respublikasini yanada taraqqiy ettirishga yo‘naltirilgan yuqorida sanab o‘tilgan, davlat dasturiga aylanib ulgurgan strategiyalar demokratik davlat va fuqarolik jamiyatini shakllantirishda muhim nazariy-amaliy ahamiyatga ega. Ularning asosiy vazifasi jamiyatning farovon hayotini ta’minlash orqali mamlakatni barqaror rivojlantirishdan iborat bo‘lib, uning samaradorligi nazorat tizimining qay darajada faoliyat ko‘rsatishiga bog‘liqdir [12, b. 7]. Insoniyat taraqqiyotining turli bosqichlarida davlatlar rahbarlari va mutafakkirlar tomonidan adolatli ijtimoiy tartib o‘rnatish muammosini hal qilishga urinishlar bo‘lgan va ushbu masala hanuz o‘z dolzarbligini saqlab kelmoqda. Mazkur muammoning yechimi sifatida Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tomonidan ishlab chiqilgan O‘zbekistonni kuchli demokratik davlatga aylantirish maqsadida qabula qilingan strategiyalar jamiyat hayotida adolatli tartibni ta’minlash borasidagi muhim qadamdir [13, b. 1-3].

Jamiyatda adolatli ijtimoiy tartibning qaror topishi samarali nazorat mexanizmlarini talab qiladi. Bu mexanizmning eng muhim bo‘lagi esa fuqarolik jamiyatining davlat hokimiyati ustidan nazorat funksiyasi hisoblanadi. O‘zbekistonda shakllanayotgan nazorat tizimining ajralmas qismi bo‘lgan fuqarolik jamiyati nazorati ijro hokimiyati faoliyatining shaffofligini ta’minlash va jamiyat manfaatlarini himoya qilishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bu borada jamoatchilik nazoratininga sosiy prinsiplari “Jamoatchilik nazorati to‘g‘risida”gi qonunning 5-moddasida aniq sanab o‘tilgan. Unga ko‘ra, jamoatchilik nazoratining asosiy prinsiplari quyidagilardan iborat: qonuniylik; fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlari ustuvorligi; jamoatchilik nazoratini amalga oshirishda ishtirok etishning ixtiyoriyligi; jamoatchilik nazoratini amalga oshirishning ommaviyligi va ochiqligi; jamoatchilik nazorati subyektlarining xolisligi va beg‘arazligi;

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

jamoatchilik nazorati natijalarining ishonchliligi; jamoatchilik nazorati subyektlarining davlat organlari, ularning mansabdor shaxslari faoliyatiga asossiz aralashuviga va ularga g‘ayriqonuniy ta’sir ko‘rsatishiga yo‘l qo‘yilmasligi [14, O‘RQ-474-son]. Mamlakatimizda adolatli jamiyat qurilishi yo‘lida demokratik boshqaruv va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish jarayonida aynan jamoatchilik nazoratining shakllanishi va kuchayishi asosiy shartlardan biridir. Ushbu jarayonning muvaffaqiyati jamiyatning fuqarolik ongiga va ijtimoiy faolligiga bog‘liqdir. (Bu yerda fuqarolik jamiyati nazariyasi bo‘yicha mahalliy olimlarning tadqiqotlariga murojaat qilishingiz mumkin.)

Jamiyatda adolatli ijtimoiy tartib o‘rnatilishi uchun nazorat mexanizmining samarali faoliyat ko‘rsatishi zarur. Bu esa davlat nazorati bilan bir qatorda kuchli fuqarolik jamiyati nazoratini shakllantirish orqali amalga oshadi. Shu bois mamlakatimizda olib borilayotgan islohotlarning asosiy yo‘nalishlaridan biri demokratik boshqaruvni rivojlantirish hamda fuqarolik jamiyatini mustahkamlashga qaratilmoqda. Ushbu masalalar O‘zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Karimov tomonidan 2010-yil 12-noyabrda e’lon qilingan “Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasi”da ham muhim vazifa sifatida belgilangan edi [15, 235-II-son]. Ammo mazkur konsepsiyaning amaliyotga tatbiq etilishi jarayonida muayyan qiyinchiliklar yuzaga keldi. Ya’ni, konsepsiyada belgilangan vazifalarni to‘liq amalga oshirish imkoni bo‘lmadi, natijalar esa zamon talablariga to‘liq javob bermadi. Shu sababli, mavjud nazariy yondashuvlarni amaliyotga ko‘chirish, ayniqsa, shakllangan nomigagina demokratiyadan haqiqiy demokratiyaga o‘tish uchun “Harakatlar Strategiyasi” ishlab chiqildi.

Harakatlar Strategiyasi ilgari belgilangan vazifalarni nafaqat davom ettiruvchi, balki ularni amaliy jihatdan yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qiladigan dastur sifatida maydonga chiqdi. Shu nuqtayi nazardan, mazkur strategiya davlat boshqaruvining demokratik shakliga mazmun baxsh etish va fuqarolik jamiyatini amalda kuchaytirishga yo‘naltirilgan. Bu boradagi eng asosiy muammo nazorat faoliyatiga oid bilim va malakalarning yetarlicha rivojlanmaganligidir. Demak, bugungi kunning muhim vazifasi sifatida aynan nazorat faoliyatiga oid bilim va ko‘nikmalarni shakllantirish va rivojlantirishni alohida ta’kidlash kerak. Shu bilan birga, nazorat faoliyatining mohiyatini ham ilmiy asosda chuqur tushunib olish talab etiladi. Ijtimoiy nazorat jamiyatda tartib va intizomni saqlashga xizmat qiladigan mexanizmdir. Mazkur mexanizm insonlarning huquqiy va axloqiy normalarga amal qilishini ta’minlash orqali tartib-intizomni mustahkamlashga yo‘naltirilgan. Nazorat faoliyatining asosiy obyekti jamiyat tomonidan qabul qilingan huquq va axloq normalaridir. Ushbu normalarning buzilishi ijtimoiy munosabatlarga jiddiy zarar yetkazadi, natijada ijtimoiy tizim barqarorligiga putur yetishi mumkin. Ijtimoiy nazorat shakliga ko‘ra ichki va tashqi nazorat turlariga bo‘linadi. Ichki nazorat – insonning o‘z-o‘zini boshqarishidir. Uning samaradorligi insonning ma’naviy yetukligi bilan belgilanadi, ya’ni shaxsda ma’naviyat qanchalik yuqori bo‘lsa, ichki nazorat ham shuncha kuchli bo‘ladi. Ta’kidlash kerakki, insonning o‘z-o‘zini boshqarish qobiliyati uning ichki dunyosi va ma’naviy kamoloti bilan belgilanadi. Shu nuqtayi nazardan qaralganda, eng kuchli hokimiyat – bu insonning o‘z ustidan bo‘lgan hokimiyatidir. Bunday ichki kuchga ega insonlarda huquq va axloq me’yorlariga ongli ravishda rioya qilish ko‘proq kuzatiladi.

XULOSA

O‘zbekiston Respublikasida demokratik davlat va fuqarolik jamiyatini shakllantirish jarayonida samarali ijtimoiy nazorat mexanizmlarini yaratish muhim vazifalardan biri sifatida qaralmoqda.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-4

Buning sababi, demokratik boshqaruv shaklining asosiy tamoyili xalq tomonidan davlat hokimiyatining samarali nazorat qilinishidir. Jamiyatning huquqiy ongi va siyosiy madaniyati yuqori bo‘lgan sharoitda fuqarolik jamiyati davlat bilan teng sherik sifatida nazorat funksiyasini amalga oshirib, ijtimoiy barqarorlik va adolatli tartibni ta’minlaydi. Mamlakatimizda aynan ana shu maqsadlarni amalga oshirish uchun “Harakatlar strategiyasi”, “O‘zbekiston-30” strategiyasi va boshqa huquqiy hujjatlar qabul qilinmoqda. Fuqarolik jamiyatining nazorat funksiyasi davlat organlari faoliyatida ochiqlik, shaffoflik va adolatlilikni kafolatlovchi asosiy vosita sifatida shakllanmoqda. Jamiyatning ma’naviy jihatdan yuksak avlodlari orqali ichki nazorat tizimining mustahkamlanishi va ijtimoiy tartibni barqarorlashtirish uchun fuqarolarda daxldorlik hissi va faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish zarurati yuzaga chiqmoqda. Shu sababli O‘zbekistonda demokratlashtirish jarayoni, birinchi navbatda, fuqarolarning ijtimoiy faolligi, huquqiy ongi va siyosiy madaniyatini oshirish orqali fuqarolik jamiyati nazoratini kuchaytirishga qaratilgan bo‘lishi lozim. Ana shundagina mamlakatimizning demokratik rivojlanishi va adolatli ijtimoiy tartibning mustahkamlanishiga erishish mumkin bo‘ladi.

Mavzu yuzaidan quyidagi **takliflarni** ilgari surish mumkin:

– Fuqarolik jamiyatining nazorat funksiyasini mustahkamlash uchun ta’lim tizimida ijtimoiy nazorat, siyosiy madaniyat va fuqarolik mas’uliyati bo‘yicha maxsus kurslar joriy etilishi lozim.

– Davlat organlarining ochiqligi va shaffofligini ta’minlash maqsadida jamoatchilik eshituvlari, ochiq hisobotlar va fuqarolarning onlayn murojaatlarini ko‘rib chiqish tizimi kengaytirilishi kerak.

– Jamoatchilik nazoratining subyektlarini — NNTlar, ommaviy axborot vositalari, mahalla fuqarolar yig‘inlari — huquqiy va moddiy jihatdan qo‘llab-quvvatlash zarur.

– Ichki nazorat mexanizmlarini kuchaytirish uchun fuqarolarda ma’naviy-axloqiy immunitetni rivojlantirishga qaratilgan dasturlar ishlab chiqilishi va amaliyotga joriy qilinishi maqsadga muvofiq.

– Qonun hujjatlarining bajarilishini kuzatish bo‘yicha fuqarolik jamiyati institutlariga kengroq vakolatlar berilishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Fukuyama F. *The End of History and the Last Man* – New York: The Free Press, 1992 – p. xi.
2. Мирзиёев Ш. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. – Тошкент: «Ўзбекистон», 2016. – б. 11.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 07.02.2017 yildagi PF-4947-son. https://lex.uz/uz/docs/-3107036.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 14.06.2022 yildagi PF-154-son.
5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 30.12.2024 yildagi 910-son
6. O‘zbekiston Respublikasining Qonuni, 03.01.2017 yildagi O‘RQ-419-son
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 4-martdagi PF-6181-son Farmoniga 2-ILOVA (2021-2025-yillarda fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiyasini 2021-yilda amalga oshirish “Yo‘l xaritasi”).
8. Мирзиёев Ш. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. – Тошкент: «Ўзбекистон», 2017. – б. 42-46.
9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 11.09.2023 yildagi PF-158-son
11. Jomonqulov B. O‘zbekistonda demokratlashish va fuqarolik jamiyati nazoratining nazariy va ma’naviy asoslari. / Tamaddun nuri 2024-yil, 11-son (62) – b. 81.
12. Mirziyoyev Sh. Yangi O‘zbekiston Taraqqiyot Strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2022. – b.7.
13. Sh.M.Mirziyoyev. "Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak" // Xalq so‘zi, 2017-yil, 15-yanvar, №11 (6705), 1–3-sahifalar.
14. O‘zbekiston Respublikasining Qonuni, 12.04.2018 yildagi O‘RQ-474-son (5-modda). / https://lex.uz/uz/docs/-3679092
15. O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasining qarori, 30.12.2010 yildagi 235-II-son